Ч. 212. Львів, середа дня 23. вересня (6. жовтня) 1909. Річник XIII.

Передплата
на »РУСЛАНА« виносить
з Австриї:
на цілий рік . . 20 кор.
на пів року . . . 10 кор.
на чверть року . . 5 кор.
на місяць . . 1·70 кор.
За границею:
на цілий рік: зі щоденною висилкою 7 долярів, або 12 рублів: з висилкою двічи в тижни $5^1/_2$ доляра, або 10 рублів; з висилкою що суботи $4^1/_2$ доляра, або 9 рублів. Поодиноке число по 10 сот.

РУСЛАН

»Вирвеш ми очи і душу ми вирвеш: а не возьмеш милости і віри не возьмеш, бо руске ми серце і віра руска.« — З Руслановкх псальмів М. Шашкевича

Виходить у Львові що дня крім неділь і руских сьвят о $5^1/_2$ год. пополудни.
Редакция, адміністрация і експедиция »Руслана« при ул. Оссолїньских ч. 11. (партер) (фронт від ул. Тихої). Експедиция місцева в Аґенциї Соколовского в пасажі Гавсмана.
Рукописи звертає ся лише на попереднє застереженє.—
Рекламациї неопечатані є вільні від порта. — Оголошеня звичайні приймають ся по цїні 20 с. від стрічки, а в „Надісланім“ 40 с. від стрічки. Подяки і приватні донесеня по 30 сот. від стрічки.

Католицкий рух в Чехах.

(×) Чехи уважано до недавна огнищем крайного радикалїзму і гуситизму. Однак від якогось часу за прикладом моравских Чехів почало духовеньство в Чехах вельми живу діяльність в напрямі розповсюджуваня християньско-католицкої ідеї і орґанїзациї а ся діяльність в останнім десятилїтю може вже виказати дуже гарні добутки. До віденьскої кореспонденциї Zentrum звіщають про католицкий рух в Чехах ось що:

Католицкий рух в славяньскій частинї Чех є такий живий, як нїколи перед тим. Одно віче відбуває ся за другим а всї так сильно притягають до себе і причиняють ся незвичайно до розповсюдженя і скріпленя народно-католицкої орґанїзациї. За сьвітлим католицким вічем в Королевім Градцї слїдували збори для південних Чех дня 5. вересня в Нетолїч а 12. вересня окружний зїзд полабскої области коло Подєбраду з великим народним вічем. Того самого дня були наради і збори у Влашимирі, Брандайзерскій і Колїньскій околицї. Дня 14. вересня відбули ся маніфестацийні збори в Молодих-Вожицях і так іде в усїх повітах з такою рухливостю. Ся робота католицка заподіяла „поступовим“ часописям чимало журби. Але щоби до сеї роботи положити кріпкі материяльні підвалини, розвиває ся сучасно також народо-господарску діяльність після добре обдуманого пляну. З почином року введено в житє „Народо господарский Союз ческих християньских хлїборобів“, а по 10-місячній діяльности виказує він уже оборот пів мілїона корон. Кілька тижнїв пізнїйше основано „Краєвий Союз ческих народо-господарских спілок“, до котрого належить нинї вже 50 райфайзенок і 13 спо ливних товариств. Сї відрадні успіхи довели до того, що як раз в Празї основано з а д а т к о в у к а с у, котрої предсїдником є шкільний радник др. Коварж, а на основі дотеперішних успіхів можна сподївати ся гарного процьвіту. Так само також католицкі народовцї в Ч е х а х можуть подібно своїм однодумцям в Моравії і серед далеко труднїйших обставин сказати з вдоволенєм: м и р о с т е м о!“

Ми навели се в тій цїли, щоби і наші земляки впевнили ся, що навіть в таких трудних обставинах, в так зрадикалїзованім краю, як Чехи при добрій і щирій волї може успівати народна робота на християньско-католицкій основі. У нас нарікають звичайно, що радикалїзм і социялїзм ширить ся в широких верствах народних, відриває їх від Церкви і віри, одначе поза наріканєм і падьканєм дуже мало що робить ся, щоби запобігти сему лиху. Нехай же і наше духовеньство в купі з вірною інтелїґенциєю бере собі приклад з наших побратимців, католицких народовців в Чехах і на Моравії і возьме ся до народо-господарскої роботи і орґанїзациї на християньско-католицких основах, а певно в недовгім часї зуміє виказати ся гарними успіхами.

Невдалі Кошутівскі забіги.

(+) Провідник независимців заявив недавно в Араді перед цїлим сьвітом, що він є не тілько сином свого вітця, що велїв Габсбурску династию узнати лишеною престола, але також спадкоємцем єго ідеї і забігів. Минувшої суботи, як ми вже звіщали, був він на послуханю у монарха і подав свою проґраму до розвязки угорского пересиленя. Проґрама ся зовсїм проста. Мінїстер Кошут зобовязує ся все перевести, що єму запевнило би всяку власть в будучинї. Але все те скриває він вельми обережно в своїх думках, а висуває лише все те, що здавалоб ся зовсїм маловажною уступкою. Протягом трох років відкладав Кошут з своїми товаришами полагоду виборчої реформи, а колиб тепер з єго іменнем було звязане переведенє всего закона, колиб він мав надїлити угорске населенє полїтичними правами, тодї ухилив би ся від того осуду, який уже широкі верстви населеня в Угорщинї про него собі виробили. Він знов став би спасителем, і вінчав би ся тою славою, яка би осяяла єго наслїдком великодушного рішеня монарха, щоби широким верствам народним відкрити доступ до горожаньских прав полїтичних. Злука імени провідника независимців з виборчою реформою була би справдешним глузованем з дійсного положеня в Угорщинї а притім капітуляциєю Корони перед независимцями, котрі чванили би ся яко добродії угорского населеня, обдарованого викривленою виборчою реформою.

Протягом останних трох років панованя

Я. Біленький.

Гетьман Іван Мазепа в ческій літературі.

(Дальше).

Любов Мазепи до Мариї має у Фрича ідеальнїйшу закраску, нїж у Пушкина, котрий зображує Мазепу пристрасним старцем, що для насиченя своїх грішних забаганок зводить Марию.

Пушкин оповідає, забуває про сором свій, коли Мазепа:

„тайны смѣлыхъ, грозныхъ думъ
Ей дѣвѣ робкой открываетъ“. (232)

У Фричовій драмі Мазепа, хоч і иншими словами, поясняє Мариї свої пляни надії і мрії, а она тулить ся до нього, шукаючи в єго сильнім рамени опори для себе. (124).

Описуючи обстанову сцени в дії III-ій, додає Фрич: „Mazepa na pouhovce s Marji, kteráž, k němu schylená drží loutnu v ruce“ (96), а у Пушкина находимо слова, що нагадують нам ситуацию з драми:

„Она обнявъ его колѣны
Слова любови єму твердитъ“ (233)

У зображаню розпуки Мазепи і внутрішної борби, яку мусїв він звести межи почутєм обовязку, а любовю до Мариї, згоджують ся оба поети. Мазепа розуміє, що наколи не стратить Кочубея, то не визволити єму України, а з другої сторони не може він зважитись вбивати батька своєї жінки. Непевність що чинити, справляє єму невисказані муки душевні.

Сей неспокій пробиваєсь на єго лици і Мария занепокоєна, дрожачи о будучину, перенята якимсь непонятним ляком, хоче впевнитись о любови Мазепи до неї. Тодї озиваєсь до неї Мазепа:

„Jsi bouřky ž a d o s t i v a“. (107)

а у Пушкина читаємо:

„И ты р е в н и в а?“ (235)

В иншім місцї у Фрича:

„Hm! řeknu pravdu tobě choti má
Amury se hromadi — b o u ř t e p r v
[n a s t á v á.
A růstanu — li tvým, to na tobě
teprv mi zkoušet bude!“ — (120)

Анальоґічне місце у Пушкина звучить:

„Постой,
Не все звершилось. Б у р я г р я н е т ъ
Кто можетъ знать, что ждетъ меня?“.
[(237)

Мазепа хоче далї пересьвідчитись о привязаню Мариї а заразом наміряє із єї уст добути осуд на Кочубея. В тій цїли запитує її:

„Aj daj mi důkaz teď,
že s m u ř e m d o v e d e š s e
[p o d ě l i t
o b ř i m e, v smutku zleho osudu“ —
[(121)

В „Полтаві“ при тій самій нагодї і в такій же цїли питає Мазепа:

„Скажи: о т е ц ъ и л и с у п р у г ъ
Т е б ѣ д о р о ж е?“ (237).

Мария відповідає на се запитанє в драмі:

„J s e m u m ř i t h o t o v a“.

Мазепа:

„To lehka řěc! —
To neni trpělivým spásenim —
ni pomoči odemne kýženou...“

Мария:

»V š e s n e s u s t e b o u, b e z t e b e
[v š a k n i c! (121)

У Пушкина читаємо ось що в формі диялоґу:

Мария: »И б л и з ъ т е б я н е з н а ю
[с т р а х а“. —

Мазепа: „А если плаха?...“

Мария: „Съ тобой на плаху если такъ,
А п е р е ж и т ь т е б я м о г и л а?“

Инше місце вискаже ще докладнїйше, як споріднені є сї оба твори. Мария обіцює Мазепі, що, нїчо її з ним не розлучить; она волить вмерти радше, а як доказ наводить, що покинула батька і матїр, клятви не злякалась, щоби злучитись з своїм любим — тепер і смерти вже не боїть ся.

»O p u s t i l a s e m o t c e p r o
[t e b e —
k t e r ý m i v požehnani k l e t b u
[d a l«. (124)

(Дальше буде).

мадярскої коаліциї виявило ся наглядно, що годі на дальше віддавати керму державну правительству, котре би довело до розділу армії і банку, як се раді би зробити чи то Векерле-Андраші, чи Кошут Аппоні.

Виборча реформа стала необхідною підвалиною будівлї новітної Угорскої держави. Однак насуває ся питанє, чи сю реформу могли би справедливо перевести державики, котрі починали свою діяльність усуванєм вірних королеви і династиї урядників, як се робило коаліцийне міністерство зараз з самого початку свого урядованя. Одначе забіги Кошутівців не здійснять ся. Послуханє суботне Кошута не довело до ніякого успіху, Корона застерегла собі рішенє і тепер виринають імена всяких угорских державників, яких монарх має покликувати до себе, щоби вислухати їх ради і поглядів що до способу розвязки пересиленя.

Певно, що теперішнїй міністер-президент Векерле не порадить покликати Кріштофого, хоч сама справа домагає ся, щоби якраз вислухати поглядів і ради того, котрий є творцем виборчого закона, основаного на широких підставах. Він один був би спосібний виконати трудне діло виборчої реформи без усяких штучок і тим способом довів би до полагоди угорского протиглого пересиленя, котре уже багато лиха заподіяло Угорщинї і монархії, а посередно також Австрийскій державі.

Члени коаліцийного кабінету протягом свого трилїтного кермованя зложили перед сьвітом наглядний доказ, що они бажали би таку виборчу реформу завести, яка служила би їх забігам і змаганям, они зложили несхитний доказ, що не мають спромоги, чи волї перевести і виконати сї справи, до яких они зобовязали ся, обнимаючи державну керму. Виходить отже із сего, що лише безсторонне, безпартийне міністерство змогло би сповнити потрібну задачу, що лише таке безсторонне міністерство могло би відкликати ся до широких верств народних в Угорщинї і довершити сего діла справедливо, яке має стати підвалиною новітного устрою країв угорскої корони. Таке міністерство творило би перехід до повітного королївства Угорщини.

Огляд часописий.

(Змаганя чорносотенців до змосковщеня укр. руского народу).

Чорносотенцї московскі і в Росиї і в Австриї намагають ся всякими способами довести до змосковщеня українсько-руского народу. Тут в Галичинї оснували вже собі дві часописи Прикарпатскую Русь і Голос Народа, щоби розповсюджувати московску памороку, а тепер в Києві заходами всяких Савенків лагодять ся до чорносотенного зїзду, котрий має обуджувати способи московщеня нашого народу в Росиї. Київска „Рада“ пише ось що про сей „Чорний зїзд“:

„Чорних зїздів ми ще не досить видко мали, бо на початку жовтня в Київі має відбутись ще один високої патриотичної марки зїзд під фірмою „западно русскаго съѣзда“. Всю орґанїзацийну роботу взяв на себе київский „клубъ русских націоналистовъ“ з д. Савенком на чолї. Запрошено на зїзд заступників „истинно-русскихъ“ орґанїзаций „русскихъ“ депутатів державної думи та „русскихъ“ же таки земельних власників з західних ґуберній. В проґрамі зїзду стоясь питаня про земску реформу в західних ґуберніях, про зміну виборчого закона до ради державної, про спілку »русских националистів, виданє патриотичного орґана і т. и. Окремо стоїть у проґрамі точка про Галичину й Буковину („Русскій (!) вопросъ въ Галиціи и Буковинѣ).

„Як склад зїзду, так і єго проґрама не дають причин нї до якої непевности: зїзд має бути чорним і всї єго постанови наперед можна намітити і навіть коли хочете, сформувати. Войовничий націоналїзм чорною ниткою протягає ся через питаня, зазначені в проґрамі. Не дурнож уже тепер в патриотичній пресї розробляють ся ті питаня, і розробляють ся занадто відомим способом. Зїзд через те не дасть чого небудь нового, вже незвісного, опріч хиба квіток красномовности чорносотенних ораторів та обопільних комплїментів (Савенко хвалить Раковича за те, що хвалить той Савенка), — правда теж не дуже то сьвіжих квіток і комплїментів, бо вже доси таки їх виволочено по всяких таких зїздах.

„Проте можна сподїватись, що зїзд матиме й практичні наслїдки, як що тілько аранжери й єго наберуть досить учасників. Маючи на увазї, що чорні елєменти грають тепер ролю в урядови сферах, не важко вгадати, куди они найдужче битимуть і в який бік нахилятимуть свої симпатиї. Зїзд даватиме якусь подобу громадскої думки і нашим дорослим реформаторам, що силкують ся робити реформи, не рушаючи з місця, певно приємно буде мати за собою тїнь деякої громадскої підпори. На постанови таких зїздів можна буде посилатись, як а „голос землї“, дарма що голос той не од землї йде, а всього тілько з редакциї „Кієвлянина“. — а се, певна річ, не все одно... Се, правда, не заважатиме „истинно-русскимъ“ депутатам, поміщикам та членам патриотичних орґанїзаций говорити за всю „русскую“, чи красше сказати — православну людність тутешнього краю і навіть деяких закордонних, хоч і неправославних, як от Галичина. Тим більш не заважатиме, що люде инших думок нїяких таких зїздів скликати не можуть; не можуть навіть протестувати проти того фалшованя громадского голосу, яке роблять самозванні заступники православної людности в нашім краю. Випробуваний патриотизм дає їм право на монополїзацию громадского голосу і се їм ковінька на руку, хоч ледве чи на таку ковіньку можна обпертись: крихка она дуже...“.

Полїтичний огляд.

Заграниця.

Скупі і пообкроювані цензурою вісти про африканьскі події стають щораз то більше свобідні і обширні. Найгірше вже проминуло, хоч нові клопоти, які може мати Іспанія, не є ще виключені тим більше, колиб Мароко, яке попирало доси Кабилїв лише посередно, взяло чинну участь в боротьбі з Іспанцями.

Про останні виводи Іспанців, в часї яких понесли они значні страти, маємо вже точні вісти. Після депеші з Мелїлї, іспаньскі страти 30. вересня були такі: 1 ґенерал, 1 майор, 3 капітанів, 1 підпоручник і 35 жовнїрів згинуло, 200 було ранних. Іспанцї вже були покінчили вивід і цофнули ся в порядку назад, коли нараз впав ґенерал Вікаріо від ворожої кулї, поцїлений в голову. Маври, заохочені тим, розпочали сильний карабіновий огонь, одначе мусїли уступити наслїдком сильного огню іспаньскої піхоти і мітралїез. Іспаньске війско оказало непорівнану відвагу і холоднокровність.

Дня 1. жовтня удало ся іспаньске війско поновно в тім самім напрямі. О 9. год. перед полуднем опустило іспаньске війско під проводом ґенерала Маріни Селюан в напрямі Сук ель Джеміс. Іспанцї розпочали стрілянину, на яку відповіли Маври і розпочали в силї 5.000 людий атак. Довший час огонь був вельми сильний. На поле Ситви має відійти до Мелїлї з новою підмогою інфант Карльос на чолї бриґади кінноти, котрої він є командантом.

Просимо відховити передплату.

Новинки.

— **Календар.** В середу: руско-кат.: † Зачатє Йоана Хр.; римо-кат.: Брунона. — В четвер: руско-кат.: Теклї первомуч.; римо-кат.: Юстини д.

— **Записи пок. К. Володковича** на просьвітні і добродійні цїли виносять разом 342.000 рублїв. Крім 36.000 рубл., записаних на стипендиї для рускої молодежи з Галичини з академічним степенем з львівского або краківского університету, призначив Покійник: 8.000 рублїв для крак. наукової академиї на урядженє польскої наукової стациї в Римі, 5.000 р. для заведеня ім. Брата Альберта в Кракові, 5,000 р. для заведеня п. Жураковскої в Кракові, 5.009 р. для шпиталя ім. Гельцля, 38.000 р. для каси наукової помочи ім. проф. Йос. Мяновского в Варшаві, 25.000 р. для католицкої захоронки в Одесї, 120.000 р. для катол. добродійного тов-а в Одесї, 70.000 р. на катол церкви в Одесї, 10.000 р. для музичного тов-а в Варшаві і 20.000 рублїв для подільского хлїборобского тов-а у Винницї.

— **Школа імени Сергія Грушевского.** Постанову міскої думи про заснованє в Київі народньої школи імени Сергія Грушевского затверджено. Сими днями попечитель київского шкільного округа запропонував міскому голові порозуміти ся з виконавцем волї покійного Сергія Грушевского, професором львівского університету Михайлом Грушевским і подбати про те, щоб школу сю як найшвидше засновано. Цікавоб знати, чи будуть учити в школї Грушевского українською мовою.

— **Отворенє зелїзницї Львів Підгайцї** відбуло ся в середу. Рано виїхав з Підзамча поїзд, до котрого всїв також міністер др. Дулємба яко посол міста Бережан до парляменту а з ним поїхали між иншими директор зелїзницї Рибіцкий і старші інспектори Ґутман і Ясїньский. В Бережанах дожидали на двірци приїзду поїзду і міністра рада міска з бурмістром пос. д-ром Шецлем, духовеньство, власти військові і цивільні, жидівска громада віроісповідна і велика товпа публики. Міністра повитав промовою др. Шецель. Поїзд поїхав опісля дальше, а міністер др. Дулємба лишив ся в Бережанах і був по авдиєнциях на торжественнім засїданю ради міста, на котрім бурмістр др. Шецель поставив між иншим жаданє що до утвореня женьскої семінариї.

— **Авіятика в XVII. столїтю.** В найновійшім зошитї „Wiadomości numizmatyczno-archeologicznych“ с. р. (ч. 1 „, ст. 178.) читаємо таку замітку: „Авіятика, що будить тепер так живе зацікавленє, не є овочем останнїх часів. Вже в XVII. ст. бажають люди наслїдувати лет птиць, переносити ся воздухом з місця на місце. Серед тих звісний в історії наших менниць Titus Livius Borattini робив мабудь поважнїйші проби і дійшов здаєть ся до певних вислїдів, коли нїмецка сучасна лїтература, хоч в іронїчній формі, заховала одначе згадку про сї проби. Др. I. I. Becher „Єго Цїсарскої Римскої Милости Надворний і Торговельний Радник“ в виданім 1682 р. творі п. з.: „Närrische Weisheit und weise Narrheit“ в роздїлї 43. п. з.: Hautschens von Nürnberg Instrumente in die Luft zu fliegen“ пише між иншим, що „на дворі польского короля оден Італїянець Боратінї вбудував приряд або machinam з соломи чи з якоїсь маси, в якім з двома иншими особами уносив ся над землею. Коли одначе показували ся все якісь недостатки і повної досконалости не осягнув, твердив мимо сего, що зміряє до того, щоби протягом дванайцять годин перелетїти з Варшави до Царгорода“. Sew. Tymieniecki.

— **Огнї.** В Жабинцях коло Пробіжної згоріло оноді 6 господарств. Шкода виносить поверх 6 тисяч корон, а лише була вчасти обезпечена. — В Августівцї коло Бережан знищив огонь 5 селяньских загород, вартости 5.000 К. Огонь вибух в хатї Івана Процика з причини необережности. — В Ріпневі згоріло пять двірских будинків зі збіжем і сїном. Шкода 6.000 К, була обезпечена. Кажуть, що огонь підложено. — Вчера пополудни вибух великий пожар в фабрицї-черепицї за янівскою рогачкою коло Львова. Огонь взяв ся з необережности, бо під кітли впущено за богато ропи, якою опалювано фабрику. Згоріло 6 деревляних будинків вартости пів мілїона корон. Фабрика належала до гіпотечного банку і кількох акционарів будівничих.

— **Бережене обичаїв в Туреччинї.** На візванє нового солуньского намісника Ібраїма Бея, сина шайх-ул-ісляма, полїция заборонила турецким жінкам являтись на публичних місцях незавельонованими і видала крім сего всїм магомеданам розпорядженє, щоби держати ся посту приписаного в честь Рамазана. Всїх, що будуть публично їсти або пити, полїция сейчас заарештує. Сей строгий розпорядок появив ся тому, що в послїднім часї магомедани занедбували релїґійні обряди.

— **Становище татарского письменьства.** В татарскій ґазетї „Тараккі“ д. Фанї так оповідає про сучасне становище свого рідного письменьства: „В той час, коли московскі ґазети мають по 200 до 300 тисяч предплатників, наші татарскі — не мають навіть двох тисяч“. Далї д. Фанї пише про долю самих татарских письменників. „Про наших робітників пера, поетів, письменників можна сказати, що їм треба ждати одного тільки: громадяньство відсахнеть ся від них, наче від тих єретиків. А поки що они го-

лодують. Їх деякі видруковані твори лежать собі на поличках по книгарнях і нїхто їх не купує. Безглузду писанину про Шерльоків Гольмсів та Нат-Пінкертонів видають та випродують тисячами примірників, а вірші та чудові твори наших письменників лежать по крамницях". Отже в Татарів таке саме під тим зглядом, як і в нас...

— **Нема холєри.** З Іванівки, тернопільского повіта, затревожено суспільність вістию про появу холєри. На щастє ся вість показала ся неправдивою, бо бактериольоґічні розслїди містоти кишок помершого в Іванівцї селянина Стан. Облудника виказали, що він не помер на азийску холєру.

— **Примхи американьских богачів.** Добре дурити коли приступає — можна сказати нашою проповідкою о американьских мілїярдерах, котрі мають тілько гроший, що сами не знають, що мають з ними робити. Тому й не дивота, що їх беруть ся всїлякі примхи, ось як н. пр.: Чі каґівский мілїярдер Гаррі Зендверс видав був свого часу великий пир для псів, на котрий в імени свого пса Тобі запросив 200 псів з найперших домів в гостї. Инший мілїярдер, Чер де Сокстон, устроював знов пир для котів. З нагоди уродин анґорскої кітки, пан і панї де Сокстон запросили на пир богато котів, котрим казали подавати насамперед молоко, відтак телячі котлєти, ба й мороженє. Чи коти сї послїдні присмаки їли, чи лиш нюхали — о тім мовчить істория. Специяльностию мілїярдера Штехера були конї, але він на кіньский пир запрошував ще й панів та панї і так всї разом творили одну ориґінальну громаду, в котрій так само в суміш було чути сальонові перфуми як і запах кіньскої стайнї. — Парискі готелї мають иноді клопіт з американьскими богачами. Н-давно заїхав був до найпершого готелю в Парижи якийсь Американець і казав закликати до себе кухаря, котрому сказав: Злагодьте менї таку страву, котра була би як найдорожша. То не мусить бути зараз; маєте час і можете щось придумати, а коли видумаєте, то прийдїть до мене. За кілька днїв явив ся кухар. Він впав на щасливу гадку, бо казав спровадити з Хін птицю, котра вже в тім краю єсть дуже рідка, та повідомив богача, що з тої птиці зварить єму юшку. Американець дуже тим втїшив ся, але й зараз додав, щоби до юшки ужити лиш очий тої птиці. Стало ся після єго волї і він заплатив опісля за ту юшку а радше за свою примху не менше лиш 3.000 франків — суму, якою не одного бідного можна би щасливим зробити.

— **Нова читальня „Просьвіти"** на Левандівцї коло Львова, заложена останної недїлї, має добрі вигляди на гарний розвиток. Левандівку заселюють переважно зелїзничі функционарі. На зборах явили ся они численно і від разу вписало ся до читальнї поверх 50 членів. Зі Львова прибуло на збори около 60 осіб. З них промовляли др. Е. Озаркевич іменем „Просьвіти", п. Гапяк в заступстві о. Фолиса, п. Е. Ігнат іменем читалень „Просьвіти" і „Сили" зі Львова, п. Ів. Ігнат від львівского „Сокола", п. Лісецкий від „Львівскої Руси", п. Кульчицкий від академічної молодїжи і п. Кобелюх від львів. міщан. По зборах співали хори читалень городецкого і жовківского передмістя.

— **П. Буняк,** про якого згадали ми в 206. ч. пишучи про посьвяченє дому „Зорі" у Львові, присилає нам спростованє, в якім заявляє, що він не прийшов був робити бучу. Кілько варта се спростованє, показують слова, які п. Буняк сам наводить у своїм спростованю, а се, закінченє єго промови підчас принятя гостий по посьвяченю дому „Зорі". Говорити про „социялїстичну Україну без пана і попа" в крузї поважних гостий із сьвітскої інтелїґенцеї і духовеньства, п. Буняк не уважає за провокованє тих гостий і наївно твердить, що він не хотїв викликувати бучі. П. Буняк лїпше зробить, як поступить після народної приповідки: „Сиди тихо, не рипай ся", єсли за мало єму відправи, яку одержав сейчас на місци від кількох слїдуючих бесїдників.

Оповістки.

— **Слюсарска школа в Тернополї.** Дня 1. листопада с. р. зістане отворена в Тернополї ц. к. школа слюсарства. В школї тій будуть учити: 1) машинового слюсарства з особенним узглядненєм виробу і направ машин, як рівнож знарядів рільничих; 2) кутя коний. Наука машинового слюсарства буде тревати 3 роки, а наука кутя коний буде удїляти ся в окремих курсах. До школи тої буде приймати ся таких учеників: 1) котрі укінчили 14-рік житя, або бодай укінчать в біжучім роцї; 2) котрі укінчили науку в школї народній з поступом що найменше достаточним. Сьвідоцтво укінченої видїлової школи, або укінченої II. кл. середної школи вистарчає до принятя на науку. Кождий ученик мусить бути фізично уздібнений до науки і цїлковито здоровий. Учеників до школи приймає ся провізорично, то значить, що збір учительский в I. півроцї орікає, чи принятий ученик має ся в школї стало лишити, бо єсли ученик окаже ся до науки слюсарства цїлком неспосібним, то ученика такого зі школи усуває ся. Наука в школї удїляє ся безплатно, лишень платить ся від кождого ученика вписове 2 К річно. Ученики дістають що року сьвідоцтво, а по укінченю школи дістають абсориторию, котра має таке значінє як визволенє на челядника. Такий укінчений ученик має право по відбутю однорічної практики яко робітник фабричний, виконувати самостійно слюсарске ремесло. Убогі і пильні ученики можуть одержати безплатно книжки і прилади рисункові, а навіть стипендиї. Кождий ученик має мати свій власний метер, два убраня з варстатового (маринарского) полотна. Вписи до тої школи відбудуть ся в сїм роцї дня 29. і 30. жовтня. Язиком викладним є язик польский, з узглядненєм однаковож рускої мови.

— **Заг. збори дяків церковних львівскої архіепархії** відбудуть ся дня 19. жовтня (ві второк) у Львові в забудованю св. Юра ч. 5. Порядок дневний: 1) О год. 8: служба Божа. 2) Відкритє зборів о год. 10. 3) Звіт секретара з діяльности Видїлу. 4) Стан каси. 5) Зміна статута. 6) Вибір предсїдателя і містопредсїдателя. 7) Вибір секретара. 8) Вибір касиєра і контрольора. 9) Внесеня членів. — *Видїл.*

Галицкий сойм.

Сорокшесте засїданє дня 4. жовтня, наслїдком богослуженя в день уродин Є. В. Цїсаря, почало ся перед 11. годиною при слабій участи послів відчитанєм інтерпеляций і внесень.

Інтерпеляциї внесли: др. Макух: в справі занедбаня народного шкільництва в рудецкім пов. і тенденцийного поступованя з Русинами в ц. к. радї шк. окр. в Рудках; в справі фонду шкільного в громадї Виспа, рогатиньского пов.; в справі нехтованя шкільними властями ухвал ради громадскої в Порічу янівскім що до зміни викладної мови польскої на руску в народній школї в Порічу янівскім, пов. городецкого; в справі нищеня фреквенциї в народній школї в Лопушанах ц. к. радою шк. окр. в Зборові; в справі протизаконного поступованя шкільних властий при будові другої салї шкільної при народній школї в Березові вижнім, пов. печенїжиньского; в справі поступованя шкільних властий супроти народних шкіл в Янові коло Львова; в справі поступованя шкільних властий, котрі нехтують оправдані домаганя громадскої ради в Кобиловолоках що до зорґанїзованя триклясової народної школи і протизаконного основаня експонованої кляси з польскою викладною мовою; в справі поступованя ради шк. окр. в Калуши задля незатвердженя ради шк. місцевої в Довголові, а до кр. видїлу в справі дефравдациї громадских фондів бувшим нач. гром. Василем Берчуком в Хомякївцї, пов. товмацкого. Пос. Куровець в справі переслїдованя селян пов. калуского при відбираню сервітуту дерева з лїсів камеральних особливо функционарами ц. к. заряду дібр в Петранцї; в справі основаня складу дерева опалового в Калуши і полишеня сталого континґенту дерева опалового і материяльного в камеральних лїсах до продажи для місцевого населеня; в справі заборони селянам випасу овець в Мізуня пов. долиньского в лїсах камеральних управителем дібр скарбових в Слободї Мізуньскій; в справі покривдженя Данила Хомишина господаря з Новоселицї пов. долиньского зарядом дібр в Мізунї і староством в Долинї.

Наглі внесеня поставили пос. др. Олесницкий з зазивом до правительства, щоб як найскорше видало виконний розпорядок до закона про знесенє пропінациї з 20. грудня 1905 року; щоби оголосило публично речинцї, в яких можна вносити поданя о дозволи шинкарскі і услівя, котрі в поданях треба виказати і щоби при надаваню дозволів придержував ся уряд засад: щоби в селах лише на 800 мешканців закладано один шинок, щоби при рівних услівях узглядню вано передовсїм громадскі крамницї, церковні і крамницї орґанїзаций економічно просьвітних або торгових в східній Галичинї руских а в західній Галичинї польских, та в справі погорільців гром. Тишовниця (пов. Стрий).

По відчитаню впливів попросив кр. маршалок намісника, щоби з нагоди цїсарских імянин у стіп престола ім. сойму зложив бажаня щастя і довгого житя для добра народів а до тих бажань долучив вирази преданности, любови і вдяки.

Нам. Бобжиньский заявив, що се зробить.

Перед переходом до дневного порядку пос. Т. Старух заявив, що в промові з дня 28. вересня закинув старостї в Раві надужитя а хоч вже тодї навів кілька даних, достаточних на доказ того закиду, то п. намісник зажадав ще дальших даних і заявив, що бесїдник не міг того зробити, а польскі часописи писали, що бесїдник обиджає невинних людий. З огляду на се бесїдник піддержує в цїлости свої закиди та наводить отсї дані: 1) равский староста через свого писара побирає від кождого зошиту на пашпорти товару висші оплати, отже заробляє 300 корон річно; через те селян за 8 лїт скривджено о 2.400 корон; 2) той сам писар старости Тірмана, Беґляйтер взяв 1.200 К хараба для старости за дозвіл вирубу лїса; 3) жінка старости побира а ґрис і бульби з акциї запомогової, призначеної для бідних селян; 4) комісар староства Райнольд голосно й публично закидав в Раві старостї, що він бере харабі; 5) сей сам комісар був приневолений дати жидови Беґляйтерови 50 корон, щоби єго староста висилав на комісиї; 6) Той комісар мусїв через того жидка навіть перенести ся з Рави; 7) Беґляйтер взяв 500 кор. для себе і для старости від Клїґгофера за те, щоби староста яко член дирекциї Задаткової каси виробив 24.600 корон позички, котрі ся каса через банкротство жида втратила; 8) староста через Беґляйтера побирав дарунки за приниманє писарів і екзекуторів. Бесїдник відчитав лист з Рави, в якім єму дякують за єго виступленє.

Маршалок замічає, що сей останний уступ сюди не належить.

Відтак розпочала ся розправа над наглим внесенєм пос. Скварка в справі руских зелїзничих білєтів. Внескодавець звертає увагу на те, що вже довше як місяць занепокоєна вся наша суспільність вістями про незвичайно разяче і грубе нарушуванє прав рускої мови урядниками і дирекциєю ц. к. державних зелїзниць східної Галичини. Зелїзничі орґани допускають ся супроти подорожних Русинів коли домагають ся руских білєтів гидкого визиваня а навіть словної і що гірше чинної зневаги, чим посередно обиджають руский нарід. Бесїдник виказавши дотичні постанови, запоручуючі рівноправність нашої мови, зазначує, що львівска і станиславівска зелїзнича дирекция всї ті постанови нехтує, хоч мали бути заведені рускі білєти в 1903. роцї при нагодї підвисшеня цїни їзди.

Всї народи в Австриї мають написи в своїм язицї на білєтах як Чехи, Словінцї, Італїянцї, Поляки, лише Русини нї. Наша суспільність від 10 лїт надармо домагає ся своїх прав, отже тепер взяла ся громадно до осягненя білєтів з рускими написами. Бесїдник наводить спосіб сеї боротьби та описує брутальне поведенє зелїзничих урядників з рускими сторонами. Бесїдника 27/9. с. р. казав начальник стациї в Судовій Вишнї жандармови арештувати, хоч виказував ся посольскою леґітимациєю, але жандарм відмовив арештованя, бо не хотїв на себе брати відвічальности за арештованє посла. Подібна подія лучила ся і послови Лагодиньскому. Руский загал не залишить своїх змагань. Обговорювана справа є нагла, бо ходить о вияснене, чи Поляки годять ся на систему дратованя рускої суспільности і наруги з прав руского язика. Коли соймова більшість не має сего на метї, то треба дати вдоволенє обидженому рускому народови. Рівночасно треба чим скорше усунути дальше визиванє рускої суспільности. Полагоджуючи се внесенє чим скорше усуне ся страти часу і коштів. Поляки в Росиї мають білєти з польскими написами. Щож скаже заграниця, коли сойм і Поляки не узглядня анальоґічних домагань Русинів. При сїм покаже ся, що Поляки боронять стану посїданя нїмецкого, бо орґани зелїзничі накидають Русинам нїмецкі білєти. Відмовне становище палати приневолить руску суспільність вийти з рівноваги. До чого моглоб се довести — легко зрозуміти. Навіть в середній Африцї старають ся підприємства зелїзничі позискати прихильність місцевого населеня, лише в Австриї дїєть ся инакше. Най польскі посли застановлять ся над тим, чи булоб се полїтичним вчинком, колиб они відмовно віднесли ся до внесеня хоч самі ясно бачать, що Русини і без них дібють ся і мусять конечно добити ся прав для свого язика на зелїзницях! (Оплески).

Пос. Ґломбіньский заявляє, що центр. управа зелїзниць займала ся сею справою вже перед сими подїями, але ще єї не полагоджено. Пресиї не поможуть, а що справою вже занимає ся мінїстерство, отже для сойму не є она нагла.

Др. Король зазначує, що вже второк мінїстерство признало справедливість домагань руских і що видасть відповідний розпорядок. Руский нарід домагає ся рівноправности, а таку справу можна полагодити в 24-ох годинах. Наслїдком такої проволоки люди звертають ся на невідповідну нераз дорогу. Клюб москвофільский буде голосувати за наглостю.

Пос. Старух наводить, що якийсь урядник жид на домаганє руского академика о руский білєт, сказав з глузованєм: А може ще схочете в хіньскім язицї. Мінїстерство перед 6 роками поручило видавати рускі білєти, але дирекция відповіла, що ще не вичерпали ся польскі, і так 6 лїт минуло та ще не вичерпали ся.

Пос. Думка жалує ся, що їдучи з п. Содоморою, домагав ся білєту руского, а коли начальник не хотїв дати, а посол зажадав книги жалоб, сказав начальник: „Їдь до Тернополя, там будеш писати!"

Пос. Пінїньский заявляє ся проти наглости не для meritum, бо се залагодить правительство а не сойм, котрий недовго потриває і має инші пильні справи.

Пос. Олесницкий пригадує д-рови Ґлом-

біньскому, що держ. рада ухвалила резолюцию пос. Евг. Левицкого що до введеня руских білетів і пос. Стапіньский величав се яко велику уступку, а навіть Німці хвалили Поляків, які они добрі, бо хоч не дали руского університету, але зате дали рускі білети. В червцю хвалила ся польска репрезентация перед держ. радою тою уступкою, а тепер сойм голосує проти.

Справу сю можна було полагодити одним почерком пера, а проволокою роздратовує ся населенє. Начальник стациї відзиває ся до послів рег ти, чого не стерпів би ніякий парлямент. Бесідник показує білет до Варшави з російско-польскою написию, де зважають на права польского населеня. Пос. Пініньский сказав, що признає справедливість Русинам, але голосує проти. Се соймова льоґіка супроти Русинів. На останку заявляє, що громадний рух руского населеня розширить ся, скоро сойм долле олію до огню (оплески).

За наглостю внесень голосувало лише 26, отже оно упало.

Дальше мотивував пос. Теододович потребу заснованя пов. суду в Чернелиці, п. Швед справу знесеня податку домово-клясового від одно- і дво комнатних хат та в справі украєвленя повітової дороги з Живця до Угорщини. По сім принято звіт шкільної комісиї про справи театральні, звіт комісиї буджетової в справі даровизни ґрафині Мірової у Відні, звіт комісиї господарства краєвого про внесенє п. Кендзьора, що до дотациї запомогового фонду на дренованє селяньских ґрунтів, звіт комісиї адміністрацийної про внесенє пп. Сколишевского і Птака в справі уреґульованя границь між повітами краківским а велицким, звіт комісиї буджетової про звіт виділу краєвого що до петициї громад про увільненє, зглядно обниженє або відписанє залеглих престаций учительских і звід комісиї правничої про звіт виділу краєвого що до виділеня громад і обшарів двірских Постолівка і Раків Кут з округа ц. к. суду повітового в Копичинцях, а влученя їх до округа ц. к. суду в Гусятині та приступлено до розправи над звітом комісиї правничої про внесенє п. о. Стояловского в справі поправи биту служби церковної, а особливо орґаністів і дяків.

Конець засіданя $^1/_4$3. по пол.

Слідуюче засіданє нині ві вторник о 10. год. рано.

Материяли до национально-політичного і культурного житя Русинів.

(Конець).

XXIV.

Відень 12/III 1903.

Коханий Даньку!

Брошуру Прислопского як раз получив — сердечно дякую. Коли вийде Твоя книжка і в якім обємі, чи видаєш своїм накладом? Чому пишеш так мало... чи приїдеш коли до Відня? Я дуже бажав би з Тобою бачити ся. Для згаданої справи вишукай чоловіка як найскорше та вишли до „Свободи“ і до „Діла“ конче тими днями. Розходить ся о скоре діланє. В Збаращині й Тернопільщині хочуть социялісти конче виперти Будзиновского і при слідуючих виборах переперти свого кандидата, отже треба би їм перешкодити усіми силами. Напиши гдещо більше! Що коло Тебе доброго чувати.

Цілую Тебе сердечно, Твоїй дружині від мене і моєї жінки щире поздоровленє!

Твій

Роман.

XXV.

(Без дати)

Коханий Даньку!

Рівночасно посилаю Тобі книжку — не знаю чи через помилку не вислано не офранковану. В такім случаю Ти мусів би платити кару — відпиши мені відворотною почтою чи так справді є? До видавництва сеї книжки доложив я 800 К. Одначе згадане видавниче Товариство зобовязало ся звернути мені сих 800 К, наколи цілий наклад розійде ся і окаже ся потреба другого накладу. В Німеччині розходить ся книжка досить добре — наколиб ще Русини поперли справу, то цілий наклад розійшов би ся. Та щож, коли рускі часописи заховують ся досить „плятонічно“. Що коло Тебе чувати? Ти свого часу написав мені картку з Перемишля, в котрій обіцяв відписати на мій послідний лист, но не відписав доси. Цілую Тебе щиро, Твоїй дружині шлю низький поклін.

Роман.

XXVI.

Wien den 12/I 1904.

Дорогий Даньку!

Перш усього шлю Тобі і Твоїй Добродійці з нагоди нового року щиро сердечні бажаня усього найкращого Звини, що я так довго не писав Тобі, але я маю тілько усяких занятий, що годі знайти хвильки вільного часу. Подумай, що всї майже Рутенці присилають статї по руски, а хоч котрий напише по німецки то і язик нездарний треба єї зовсім майже переробляти. Я журитись мушу навіть адміністрацию.

Може би Ти написав яку статю про положенє нашого духовеньстви або щось подібного?

Що чувати коло Тебе доброго — коли приїдеш до Відня? Відпиши.

Цілую Тебе щиро

Роман.

XXVII.

(Переписний листок).

Аббация, 17. VIII. 1904.

Коханий Даньку!

В Твоїй справі ходив я до міністерства свого часу — все обіцювали мені — але не знаю, чи що зробили, бо справа спочиває в руках неприхильного нам референта (щирого приятеля Цьвікліньского). Що чувати коло Тебе? Здоровлю Тебе щиро.

Р. Сембратович.

XXVIII.

(Переписний листок).

Аббация, 22. VIII. 1905.

Коханий Даньку!

Що коло Тебе чувати? Чому нічо не пишеш? Я живу тепер у Льоврані, Villa Amalia, біля Аббациї.

Здоровлю Тебе щиро.

Р. Сембратович.

Телеґрами

з дня 5. жовтня.

Відень. Вість про оголошенє конституциї для Босни є передчасна, бо оба правительства що не порозуміли ся що до змін, які мають бути пороблені в статуті конституциї.

Київ. Указом сенату розвизано польске товариство „Oświata“ і всї єго філії.

Мадрит. До Мелїлї відійдуть ще нові відділи військові.

Загреб. Процес о державну зраду скінчив ся засудом братів Пшібічевичів на 12 літ тяжкої вязниці. 18-ох обжалованих увільнено, а инших засуджено на 4 до 8 літ вязниці.

Курацийний і дезеровий виноград, найкрасшої якости, з великими ягодами, солодкий, щоденно сьвіжий з пня, 5 клґр. — 3 К. Мід природний чистий 5 клґр. 6 К 50 с.

L. Altneu, Versecz 4, Ungarn.

89 (2—15)

Др. Богдан Барвіньский:

Зїзд галицкого князя Данила з угорским королем Белею IV. в Прешбурзї 1250 р. Історично-критична аналїза. Львів 1901. 16° ст. 18. — Цїна 10 сот.

Прешбурський зїзд в справі спадщини по Бабенберґах. (Причинок до історії великого австрийского безкоролївя). Львів 1903. 8° ст. 27.— Цїна 30 с.

Жиґимонт Кейстутович, великий князь Литовско-руский. Історична моноґрафія. Жовква 1905. 8° ст. XIV+170. -- Цїна 2 К.

Zygmunt Kiejstutowicz, książę starodubski. Львів 1906. 8° ст. 28. — Цїна 50 с.

Bogurodzica dzewicza а історичні висновки д-ра Щурата. (В інтересі історичної правди). Львів 1906. мала 8° ст. 41. — Цїна 20 с.

Історичні причинки. Розвідки, замітки і материяли до історії України-Руси. І. Жовква 1908. мал. 8° ст. 170. — Цїна 2 К.

Історичний розвиток імени українсько-руского народу. Львів, мал. 8° ст. 41. Цїна 40 с.

Pieczęcie książąt halicko-włodzimierskich z pierwszej pol. XIV. w. Краків 1909. мал. 8° ст. 22. Цїна 40 с.

Дістати можна в книгарні Наук. Тов. ім. Шевченка у Львові, Ринок 10.

РУСИНИ! Жадайте у всїх трафіках, торговлях і крамницях лише туток і паперців з першої галицко-руской фабрики Евгена Біліньского в Збаражи.

З доходу сеї фабрики йде 35% на будову церкви в Сеняві, 10% на школи і бурси тов. педаґоґічного, а 5% на сироти і вдови по сьвящениках.

Держім ся поклику:

Свій до свого!

Телефон 788. — Конто щадниці почтової 25.261.

Товариство взаїмних обезпечень

„Днїстер“

у Львові, ул. Руска ч. 20. (власний дім).

приймає обезпеченя будинків, збіжа і знарядів господарских, від шкід огневих під корисними услівями,

числить умірковані премії за обезпеченя,

ліквідує шкоди безпроволочно по пожарі,

уділяє обезпеченим членам з річної надвижки зворотн.

За рік 1908 припадає на користь членів зворот 15%.

Поліси „Днїстра“ приймає при позичках Банк краєвий у Львові і в Чернівцях, Галицка Каса Ощадности, Руска Щадниця і инші каси ощадности.

Через „Днїстер“ можна асекуровати ся на житє в Товаристві взаїмних обезпечень в Кракові. Інформациї до обезпечень уділяють аґенциї „Днїстра“.

Зголошеня письменних господарів о аґенцию приймають ся тілько з таких громад, де єще не робить инший аґент „Днїстра“.

Фонди „Днїстра“ 31/12. 1908 виносять: Фонд резервовий і резерва премій К 1,865.540·—; инші фонди К 458.564·—; разом **К 2.324.104·—**

Канцеляриї Товариства отворені для сторін від год. 8—3.

Розклад зелїзничих поїздів

важний від 1. мая 1909.

До Львова приходять з	рано	перед пол.	по пол.	вечер	в ночи
Кракова	5·50	**8·55**	**1·30**	5·45	9·50
Кракова	7·25	9·50	—	**8·40**	**2·30**
Тарнова	—	—	1·10	—	—
Підволочиск	7.20	12·00	**2·15**	5·40	10 30
Черновець	8·05	—	**2·05**	5·58	9·30
Черновець	—	—	—	**6·40**	**12.20**
Станиславова	5·45	—	—	—	—
Коломиї,	—	10.20	—	—	—
Стрия	7·29	11·45	4·25	—	11·00
Пустомит	7·29	11·45	4·25	10·15*	11·00
Самбора	8 00	9·57	2·00	—	9·00
Любіня	8·00	9 57	2·00	9·00	11·45*
Рави рускої	7·10	12·40	4·50	—	—
Янова	8·05	1·15	5·00	9·25	10·10†
Брухович	7·10	10·05A	1·48Б	4·50	8·20
Брухович	8·15	12·40	3·27В	5·30Г	9·35В
Зимної води	5·50	7·25	1·10	5·45	9·50
На Підзамче:					
З Підволочиск	7·01	11·40	**2·00**	5·15	10·12
„ Бродів	7·01	—	**2·00**	5·15	10·12
„ Курович	—	—	11·19	—	9·39
„ Винник	8·07	—	11·19	3·26	9·39

Зі Львова відходять до	рано	перед пол.	по полуд	вечер	в ночи
Кракова	3·50	**8·25**	**2·45**	**7·00**	11.15
Кракова	—	8.40	6·12	7·35	**12·45**
Гяшева	—	—	3·30	—	—
Підволочиск	6·20	10·40	**2·16**	8·00	11.10
Черновець	6·10	9·35	—	—	10 38
Черновець	—	**9·10**	**2·23**	—	**2·50**
Станиславова	—	—	2·50	—	—
Коломиї	—	—	—	6·00	—
Стрия	7·30	—	1·45	6 55	11·25
Пустомит	7·30	10·35*	1·45	6·55	11·25
Самбора	6·00	9·05	—	3·40	10·45
Любіня	6 00	9·05	2·15*	3·40	10·45
Рави рускої	6 14	11·05	—	—	11·353
Янова	8 20	10·10	1·37†	3·40	6·30
Брухович	7.21	11·05	2·30В	5·30Г	8·34В
Брухович 6·14	9·00А	12·41Б	3·45	7·10	11·353
Зимної води	3·50	8·40	3·30	7·35	11·15
З Підзамча:					
До Підволочиск	6·35	11·00	**2·31**	8·29	11·32
„ Бродів	6·35	11·00	**2 31**	8·29	—
„ Курович	—	7·13	—	2·52	—
„ Винник	5·44	7·13	1·30	2·52	—

ЗАМІТКА: Поспішні поїзди печатані товстим друком. — *) Лише в неділї і сьвята від $^{16}/_5$ до $^{18}/_9$. А) Лише в неділї і сьвята від $^1/_7$ до $^{31}/_8$. — Б) Лише в неділї і сьвята від $^1/_6$ до $^{30}/_9$. — В) В неділї і сьвята а від $^1/_6$ до $^{30}/_9$ щоденъ.— Г) Щоденно від $^1/_7$ до $^{31}/_8$. — З) Лише в неділї.

Видає і відповідає за редакцию **Семен Ґорук.**

З друкарні В. А. Шийковского.

KUL